

In sanctum pascha

Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου λόγος εἰς τὸ ἅγιον πάσχα

Νικᾶ καὶ μόνη ἡ ὄψις τῆς ἑορτῆς πᾶσαν ἐγκωμίων πλοκὴν καὶ πᾶς ἔπαινος τῆ ἀξία ἀπολιμπάνεται· ὅσον γὰρ ἂν ὁ λόγος ἀναλάβοι ἀγῶνα καὶ ὄλον ἑαυτὸν κινήσει πρὸς τὰ ἐγκώμια, οὐδὲν εἰπεῖν πρὸς ἀξίαν δυνησεται. Ὡσπερ δὲ ὁ ἄπειρος ὑπάρχων θαλάσσης ὅταν ἀχανὲς καὶ μέγα θεάσεται πέλαγος πρὸ τῆς ἀρχῆς τῷ πλείστῳ φόβῳ νεκροῦται καὶ πρὸς μόνην τὴν ὄψιν ἐκλύεται καὶ ἀλλοιοῦται τῷ προσώπῳ ἐπιβῆναι καὶ νῶτα θαλάττης ἀσπάσασθαι, οὕτως καὶ ἡμεῖς θεωροῦντες τῆς θεότητος τὸ πέλαγος οὔτε ἄψασθαι τῶν ἐγκωμίων τολμῶμεν, ἵνα μὴ μικρὰ καὶ εὐτελεῆ ἐξ ἀμαθίας φθεγξώμεθα. Κρεῖσσον γὰρ ἐστὶ σιωπῶντα τιμᾶν ἢ ὑβρίζειν φθεγγόμενον· ἡ μὲν γὰρ σιωπὴ ἐπιγινώσκουσα τὴν οἰκείαν ἀμαθίαν ἀξιοῦται συγγνώμης, ἡ δὲ προπετῆς πραγματεία οὐδὲν ἄξιον τοῦ προκειμένου ἐρευγομένη καὶ ἀσύγγνωστός ἐστὶ καὶ ἑαυτὴν ἐστηλίτευσεν.

Ὅμως ἐπειδὴ ὁ θεὸς διὰ πλῆθος οἰκτιρῶν καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς εὐσπλαγχνίαν οὐ κατ' ἀξίαν ἐπιζητεῖ ἀλλὰ τὴν ἐκάστου πρόθεσιν ἀποδέχεται, λέγωμεν ὅσα δυνάμεθα. Ἡ γὰρ ἑορτὴ τῆς θεϊκῆς ἐστὶ φιλανθρωπίας τεκμήριον καὶ βοᾷ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος τὴν νοητὴν ἀγαθότητα· δι' ἧς ὁ μονογενὴς τὸν κόσμον ἀπολλύμενον ἔσωσε καὶ τὸν ἐξορισθέντα ἀνεκαλέσατο ἄνθρωπον, δι' ἧς τὸν δουλωθέντα Ἀδὰμ ἠλευθέρωσεν, δι' ἧς τὴν κακῶς ἐκταθεῖσαν κατὰ τοῦ ξύλου δεξιὰν τῆς Εὐᾶς ἰάσατο, δι' ἧς τὰς τοῦ ἄδου πύλας ἀνέωξε συντρίψας μοχλοῦς παραβάσεως καὶ δαιμόνων ἀμετάβλητον πατήσας ὠμότητα καὶ τοὺς πυλωροὺς καταπλήξας. Ὡς γὰρ ἐθεάσαντο εἰς τὴν τοῦ ἄδου φρουρὰν παραγενόμενον τὸν βασιλέα ἔπτηξαν ἰσχυρῶς· αὐτὸς ὁ ἄδης τῷ τρόμῳ ἐκλονεῖτο καὶ τοὺς κατοικομένους κατήπειγε καὶ μετὰ σπουδῆς ἐβιάζετο.

Πᾶσαι αἱ μυριάδες τῶν ἐγκατακλείστων ἐκεκίνητο καινότερον θέαμα θεάσασθαι ἐπειγόμεναι καὶ προσπίπτουσαι συμφώνως ἰκέτεον προβαλλόμεναι τὴν διαβολικὴν ὠμότητα καὶ ἀγριότητα αὐτοῦ καὶ ὁμοφώνως πρεσβεύουσαι προσέπιπτον. Ὅθεν πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν ὁ βασιλεὺς ἀπέσωσε καὶ τὰ οἰκεῖα δεσποτικῶς ἔλευθεροῖ δημιουργήματα. Αὐτὸς ὁ θάνατος κατησχύνετο κατέχειν τὸν ἐν νεκροῖς ἐλεύθερον μὴ δυνάμενος· κατέπτε γὰρ τοὺς πολλοὺς καὶ τὸν σωτῆρα πέσαι μὴ δυνάμενος διεφθάρη. Κατέπιεν ὡς ἄνθρωπον, ἐξέμεσε δὲ οὐχ ὡς ἄνθρωπον, πάντας γὰρ τῷ ἐνὶ συνεξέμεσεν. Ἐθεάσατο γὰρ σῶμα ἐνδεδυμένον καὶ ἐνεπήδη σεν, ἔλαβε δὲ τὴν πεῖραν τῆς δυνάμεως καὶ φρίξας ἀπεπήδησεν. Ἐν τάφῳ διὰ Ἰουδαίων κατέκλεισε καὶ νενικηκέναι τοῦτον ἐνόμισε καὶ ὑψοῦτο καὶ ἐκηρύσσετο· ὡς δὲ εἶδε τὸν τάφον ἀνεωγμένον καὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς ἐνόμισε, σώματος τὴν ἀνάστασιν θεϊκὴν γενομένην καὶ τοῦ νεκρωθέντος τὴν ἀνίκητον δύναμιν, τὴν ἰσχὴν παρελύετο καὶ τὸ οἰκεῖον τέλος ὁ δεῖλαιος δεδοικῶς ἐβόα· Οἴμοι, ὡς ἔοικεν, ἦλθεν ὁ ἐμὲ καταλύων καὶ τὴν ἐμὴν βασιλείαν πορθῶν.

Πολλοὶ ἦλθοσαν πρὸς με καὶ οὐδένα θεασάμενος ἐδειλίασα, πολλοὺς ἐθανάτωσα καὶ οὐδεὶς ἀντέσχε μοι. Νῦν ὁ δυνατὸς οὐχ ὑφίσταμαι, ὁ ὑψηλὸς τεταπείνωμαι, ὁ κραταῖος παραλέλυμαι, ὁ καυχώμενος ἔδαφίζομαι, ἀοράτως συνέχομαι, οὐ φέρω τοῦ παρόντος τὴν δύναμιν· ὁ ὀρώμενος φοβερὸς εὐκαταφρόνητος πέλω, ὁ νοούμενος δυνατὸς παρὰ πᾶσι καταγέλαστος ὑπάρχω. Οἴμοι, τί ποιήσω; Πῶς ἠπατήθην. Ἐτέχθη ὡς ἄνθρωπος, ἐπ' ἀγκαλῶν περιηνέχθη ὡς ἄνθρωπος, μαζοῖς ὑπεβλήθη ὡς ἄνθρωπος, ἐπέινασεν ὡς ἄνθρωπος, ἐδίψησεν ὡς

ἄνθρωπος, ἔμαστίχθη ὡς ἄνθρωπος, ἐνεπτύσθη ὡς ἄνθρωπος, ἐσταυρώθη ὡς ἄνθρωπος, ἐνεπαίχθη ὡς ἄνθρωπος, ὄξος ἐποτίσθη ὡς ἄνθρωπος, ἀπέθανεν ὡς ἄνθρωπος, ἐτάφη ὡς ἄνθρωπος, ἀνέστη ὡς θεὸς οὐχ ὡς ἄνθρωπος. Πῶς εὐρέθη θεὸς αὐτέγερτος; Ἔπαθε πολλὰ παρὰ πολλῶν καὶ οὐδένα τούτων ἠμύνατο, ἠτιμάσθη παρὰ τῶν δούλων καὶ οὐδένα τούτων ἔλυμήνατο. Ἰουδαῖοι ἐβῶν καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός, καὶ πάλιν· Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται, τί αὐτοῦ ἀκούετε, καὶ πάλιν· Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις· καί· οὐδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀπέδωκεν. Ταῦτά μου τὴν ἀφροσύνην ἠπάτησεν, ταῦτά με τὸν ἄθλιον ἐχλεύασεν, διὰ τούτων ἠγκιστρεύθη, διὰ τούτων ἐδελεάσθη. Πάντα ὑπομείναι διὰ τοῦ σώματος κατεδέξατο· εἴ ποτε τῆς θεότητος ὑπέδειξε μέγεθος, ὄξέσι ποσὶν ἰπτάμενος ἀοράτως ὑπέστρεφον. Συνεσκίαζε πολλάκις παθήμασι καὶ οὐκ ἔφερον αὐτοῦ τὴν ἀχώρητον δύναμιν· ὅθεν πολλάκις θεασάμενος τῆς θεότητος τὰ τεκμήρια ἐβῶν καὶ ἔλεγον διὰ τῶν ἐπομένων μοι πονηρῶν δαιμόνων· Δέομαί σου μὴ με βασανίσῃς, καὶ πάλιν· Τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς.

Ἄλλ' ὡς ἤκουον βοῶντος· Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου, καί· νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται, ὡς ἔθεασάμην ἀγωνιῶντα καὶ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα βοῶντα· Πάτερ, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, ἐπεπῆδησα πάλιν κοινὸν λογισάμενος εἶναι ἄνθρωπον. Ὡς δὲ ἔοικεν, δι' ἐμὲ οὕτως ἐφθέγγετο, ἵνα με δελεάσῃ καὶ ἀπατήσας ἐμὲ τὸν ὑπ' ἐμοῦ ἀπατηθέντα λυτρώσῃται ἄνθρωπον. Οὐκ ἔγνω δὲ ὁ δαίμων· ἔδει με αὐτοῦ ἀκούσαντα· Μὴ φοβήθητε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνειν, ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐρευνᾶν τὴν ἀλήθειαν. Ὁ γὰρ μὴ φοβεῖσθαι ἀνθρώπῳ συμβουλευὼν τὸν θάνατον, πῶς αὐτὸς φόβῳ τοῦ θανάτου συνείχετο; Ἀλλὰ θανατώσας ἐθανατώθη, σταυρώσας ἐστηλιτεύθη, ἦλους χαλκεύσας περιεπάρην, ἀκάνθας πλέξας ἐτραυματίσθη, χολὴν προσκομίσας πικρῶς ἐθανατώθη, χλανίδα ἐνδύσας συνεποδίσθη. Ἐπεὶ οὖν τῆς τοιαύτης εὐφροσύνης ἡ ἡμέρα πεπλήρωται, αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ. Αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ κύριος· αὐτὸς γὰρ ἐποίησε τὴν ἡμέραν καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἰδίας ἐφαίδρυνεν αὐτήν. Ὁ γὰρ δημιουργὸς τῆς ἡμέρας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν κατεδέξατο διὰ τῆς σαρκὸς καὶ μῆσι καὶ ὥραις καὶ ἐνιαυτοῖς δουλεῦσαι, ὃν ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς ἐκήρυσσε λέγων· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. Ἰωάννη, πῶς ὑψώσας σου τὸν νοῦν, πῶς ἐκορύφωσας σου τὸν λογισμόν, πῶς ὑπερέβης τὴν φύσιν, πῶς ἐπάτησας τὸν οὐρανόν, πῶς παρῆλθες τάξεις ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ αὐτὰς τὰς ἄνω δυνάμεις καὶ χοροστασίας, πῶς αὐτῷ τῷ θρόνῳ τῷ ἀγίῳ ἠγγίσας, πῶς δὲ κάκεινον παρέδραμες καὶ ἐθεάσω τὸν ἐν ἀρχῇ ὄντα ὄντως υἱὸν θεοῦ λόγον; Τίς σε, Ἰωάννη, ταύτην τὴν φωνὴν ἐδίδαξεν;

Πῶς λέγειν τὰ ἄρρητα κατετόλμησας; Πῶς τὸν υἱὸν λόγον ὠνόμασας; Οὐδεὶς ἄλλος ταῦτα ἐφθέγγετο. Καὶ πάντως Ἰωάννης ἐρεῖ ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ λαλῶν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ λαλοῦν ἐν ἐμοί. Αὐτὸ παρεσκεύασε μὴ λέγειν ἐν ἀρχῇ ὁ υἱὸς ἐγεννήθη, ἐπειδὴ φιλοπράγμονες ὑπάρχουσιν οἱ κακῶς φρονοῦντες καὶ περιεργάζονται τοὺς λόγους καὶ τρακτεύουσι τὰ ῥήματα. Καὶ ἡμελλὸν ἀκούσαντες ὅτι ἐν ἀρχῇ ὁ υἱὸς ἐγεννήθη τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως συντάττειν καὶ πῶς καὶ πότε καὶ παθητὴν ὑπολαμβάνειν τὴν γέννησιν. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀμφιβολίαν αὐτῶν τῆς ψυχῆς ἐξορίζει καὶ τὴν παθητικὴν διασκεδάσει ὑπόνοιαν λέγων· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. Ὡσπερ δὲ ἐκ τοῦ νοῦ ἀπαθῶς ὁ λόγος προέρχεται καὶ οὔτε τὸν γεννήσαντα μειοῖ καὶ αὐτὸς προέρχεται τέλειος, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τέλειος ἐξ ὅλου γεγέννηται

μήτε τὸν πατέρα μειώσας καὶ αὐτὸς ἔχων τὴν τελειότητα τοῦ πατρός· αὐτῷ ἡ δόξα
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.